

Läs- och skrivinlärn timer på lågstadiet

Webbminarium

Tisdag 30 maj klockan 14.00 – 15.30

Program och deltagare

14.00 – 14.10	Inledning, skolminister Lotta Edholm och generaldirektör Aurora Lindberg.
14.10 – 14.30	Systematisk och evidensbaserad läs- och skrivinlärning och generella och specifika läs- och skrivsvårigheter. Kerstin Helmsjö och Evelinn Fagerberg, SPSM.
14.30 – 14.45	Nytt material "Pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter", Ylva Schön, SPSM.
14.45 – 14.50	Rast.
14.50 – 15.15	Paneldiskussion. Elev Matilda Ehinger, lärare Sofie Fridh och expert Inger Fridolfsson.
15.15 – 15.30	Frågestund med frågor från publiken.

Systematisk och evidensbaserad läs- och skrivinlärning

Evelinn Fagerberg och Kerstin Helmsjö, rådgivare

Varför är det så viktigt med tidig läs- och skrivinlärning?

Vad är systematisk evidensbaserad läs- och skrivinlärning?

- Kompetens inom läs- och skrivinlärning
- Organisation och konsekvensanalys
- Nyttja information från kartläggningar
- Bygga vidare på arbetet i förskola och förskoleklass
- Varierat arbetssätt

En tillgänglig läs-och skrivundervisning i praktiken

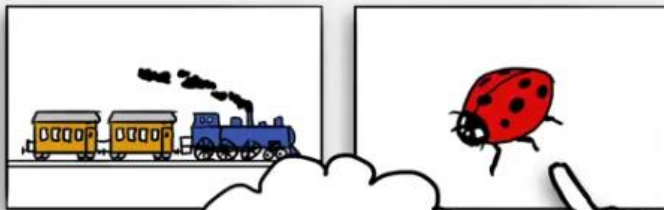
- Fonologisk medvetenhet
- Alfabetisk avkodning
- Automatiserad avkodning och läsflyt
- Läs-och skrivstrategier
- Digitala resurser

Läsningens grunder i praktiken

📺 Läsningens grunder i praktiken – fonologisk medvetenhet

Fonologisk medvetenhet

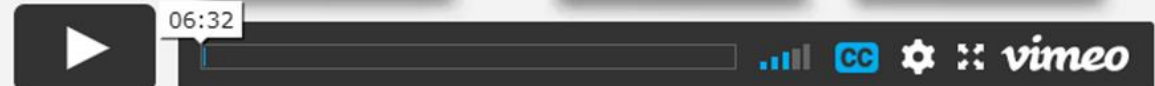
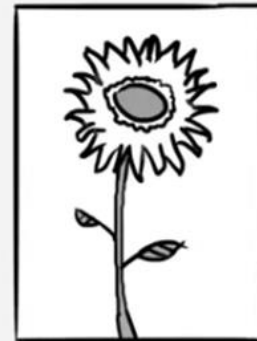
Vilket ord
är längst?

📺 Läsningens grunder i praktiken – avkodning

SOLROS

SOL+ROS

Stödjande strategier

- Visuellt stöd
- Förförståelse
- Tydlig struktur
- Digitala lärverktyg
- Återkoppling och uppföljning

Från fonologisk läsning till ortografisk läsning

Fonologisk läsning - avkodning

- Fonologisk medvetenhet
- Fonemisk medvetenhet
- Språklig medvetenhet
- Bokstavskunskap

Ortografisk läsning - avkodning

- Morfologi
- Komplexa grafem
- Stavelser

Ordförråd, läsflyt, läsförståelse, självkänsla!

The Simple View of Reading och The Simple View of Writing

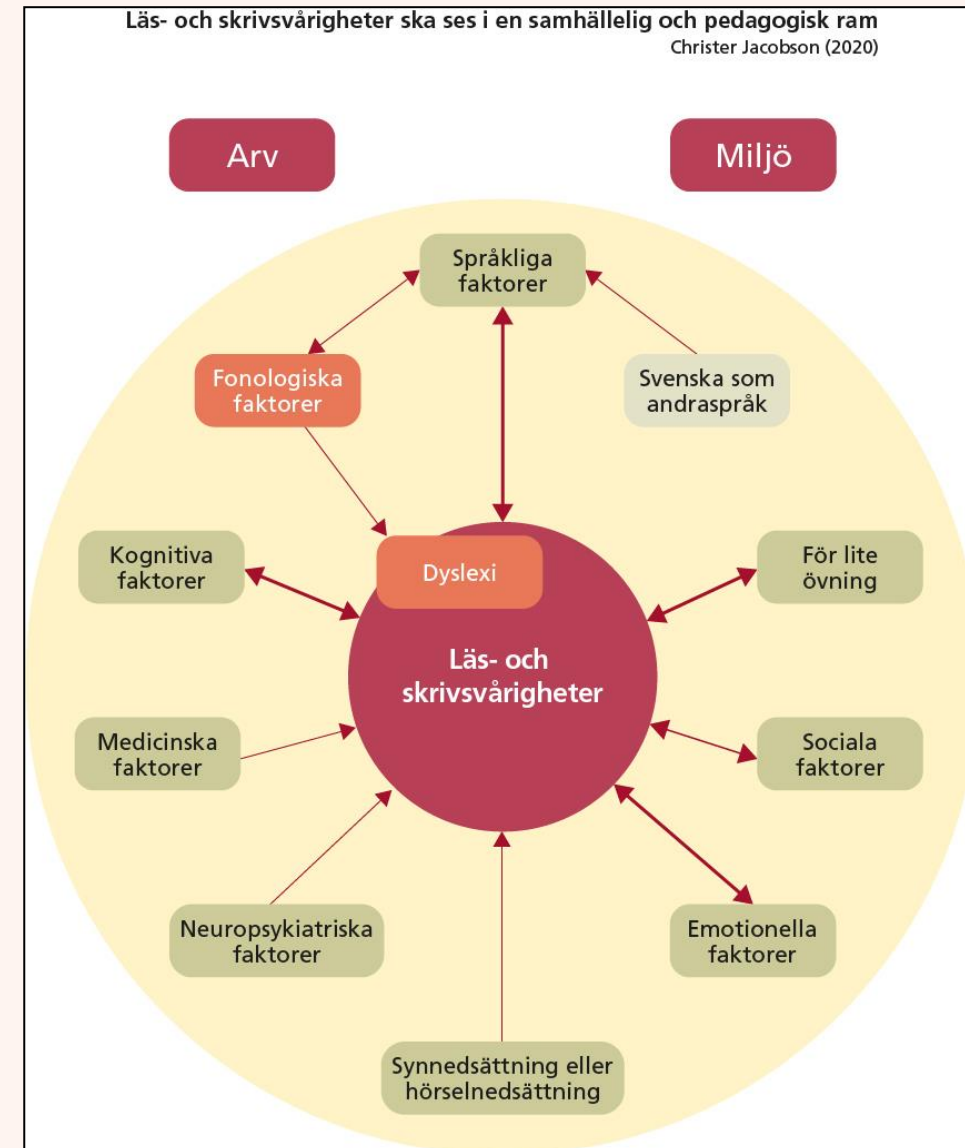
Simple View of Reading som stöd i analysen

Fritt efter Gough&Tunmer,1986 och Tunner & Greaney, 2010

Läs- och skrivsvårigheter

- Generella läs- och skrivsvårigheter
- Dyslexi

[En modell över läs- och skrivsvårigheter och dyslexi](#)

Konsekvenser av lässvårigheter

- Avkodningsvårigheter
- Läsa texter
- Läsförståelse
- Ordförråd –bredd och djup
- Bedömning av faktiska förmågan
- Måluppfyllelse
- Självkänsla och självförtroende
- Livsperspektiv

Konsekvenser av skrivsvårigheter

- Stavning
- Kortare texter
- Lägre ordvariation
- Ingen röd tråd
- Många redigeringar
- Bedömning av faktiska förmågan
- Måluppfyllelse
- Självkänsla och självförtroende
- Livsperspektiv

[Skrivsvårigheter: Stor utmaning, liten forskning](#)

Om dyslexi

- 5-8% av befolkningen – en i varje klass.
- Långsam läsutveckling trots god undervisning och stödinsatser.
- Svårt att avkoda språket och stava.
- Svårigheterna kvarstår ofta i vuxen ålder.
- Svårigheterna direkt knutna till läsning och skrivning.

Evidensbaserad träning för elever med dyslexi

- Phonics
- Strukturerad träning
- Variation
- Språkförståelse
- Anpassningar och stöd

Intensivundervisning

- Intensiv, strukturerad träning
- Tidsbegränsad period
- Utgå från noggrann kartläggning och analys
- Fokusera att befästa och automatisera betydelsefulla delar
- Variera träning
- Tydlig plan där elev och vårdnadshavare är delaktiga
- Roller och ansvar

Wolff, 2011, Wolff, 2016
Hagtvét, Frost & Refsdal, 2016

Studiepaket läs-och skrivsvårigheter F-3

[Studiepaket läs- och skrivsvårigheter F-3](#)

Inspirationssidor

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

Hitta läromedel

- som passar i specialpedagogiska sammanhang

<https://hittalaromedel.spsm.se/inspiration/att-lasa-och-skriva-f-3/>

Att läsa och skriva F-3

På de här inspirationssidorna får du ta del av förslag på material som stöttar den tidiga läs- och skrivutvecklingen.

Fonologisk medvetenhet >

Alfabetisk avkodning >

Automatiserad avkodning och
läsflyt >

Läs- och skrivstrategier >

Kartläggning >

Digitala resurser >

Bedömningsstöd från Skolverket
och Specialpedagogiska
skolmyndigheten >

Nya digitala webinarier i två delar

- Att möta elever i läs- och skrivsvårigheter, årskurs F-3,
16 augusti och 12 september
eller
8 november och 28 november
- Att möta elever i läs- och skrivsvårigheter, årskurs 4-6,
16 augusti och 14 november
eller
8 november och 30 november

Pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter

Ylva Schön, rådgivare

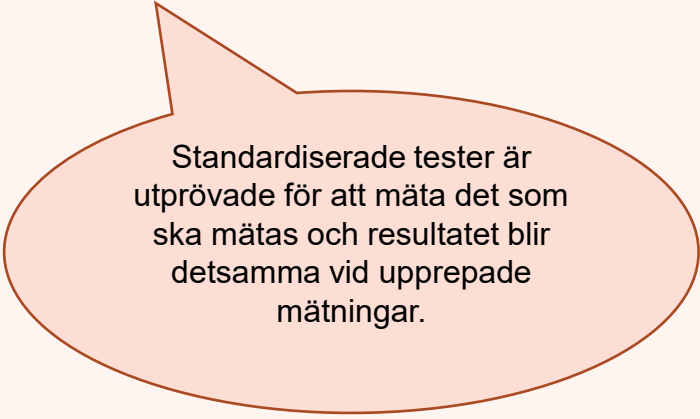
Innehåll

- Stegen före utredning av läs- och skrivsvårigheter.
- När är det dags att göra en läs- och skrivutredning?
- SPSM:s kartläggnings- och utredningsmaterial.
- Webb sidan pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter.

Stegen före utredning av läs- och skrivsvårigheter

- Arbeta med språklig medvetenhet redan från förskolan.
- Systematisk screening med standardiserade och normerade tester från förskoleklass för tidig upptäckt.
- Tillgodose en evidensbaserad läs- och skrivundervisning.
- Tidiga insatser i form av till exempel intensivundervisning.
- Uppföljning och analys på skol-, grupp- och individnivå av:
 - skolans systematiska läs- och skrivscreening,
 - undervisning,
 - insatser,
 - anpassningar och åtgärder.

Standardiserade tester är utprovade för att mäta det som ska mätas och resultatet blir detsamma vid upprepade mätningar.

När är det dags att göra en läs- och skrivutredning?

- Återkommande låga mätvärden i skolans systematiska evidensbaserade screening.
- När en god evidensbaserad läs- och skrivinlärning inte får förväntad effekt.
- När en strukturerad evidensbaserad intensivundervisning inte får förväntad effekt.
- Det finns oro för måluppfyllelse på grund av nedsatt läs- och skrivförmåga.
- Det finns ärftlighet för dyslexi.

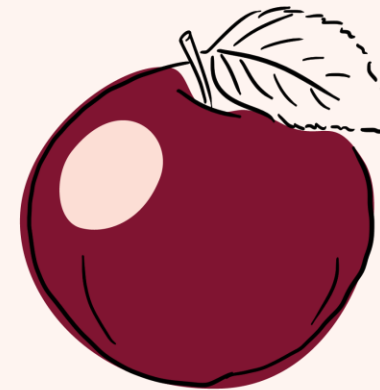
SPSM:s kartläggnings- och utredningsmaterial

- Ger utökat stöd för ett kontextuellt perspektiv på elevens delaktighet och lärmiljö.
- Innehållsdelar – kartläggning och sammanfattande bedömning.
- Materialet kan användas i sin helhet eller till exempel bara kartläggningsdelen.
- Specialpedagog, speciallärare med fördjupad kompetens i utredning och läs- och skrivsvårigheter, dyslexi.
- Utökad målgrupp – lärare.
- Utredningen genomförs i samverkan med lärare och skolans elevhälsa.

Varför behövs materialet?

- Ger goda förutsättningar för skolan att utforma förankrade åtgärder i elevens lärmiljö.
- Rätt stöd kan sättas in i rätt tid.
- Fokus på om det finns behov av stöd och inte i första hand ställa en diagnos.
- Lärarnas och den specialpedagogiska kompetensen på skolan tas tillvara och utvecklas.

Materialets innehållsdelar

Kartläggning av skolsituationen och läs- och skrivfärdigheter

- bakgrundsbeskrivning
- elevens, vårdnadshavares och lärares uppfattning
- pedagogisk, social och fysisk miljö
- läs- och skrivfärdigheter

Sammanfattande bedömning

- resultat och analys
- slutsats
- förslag till pedagogiska åtgärder

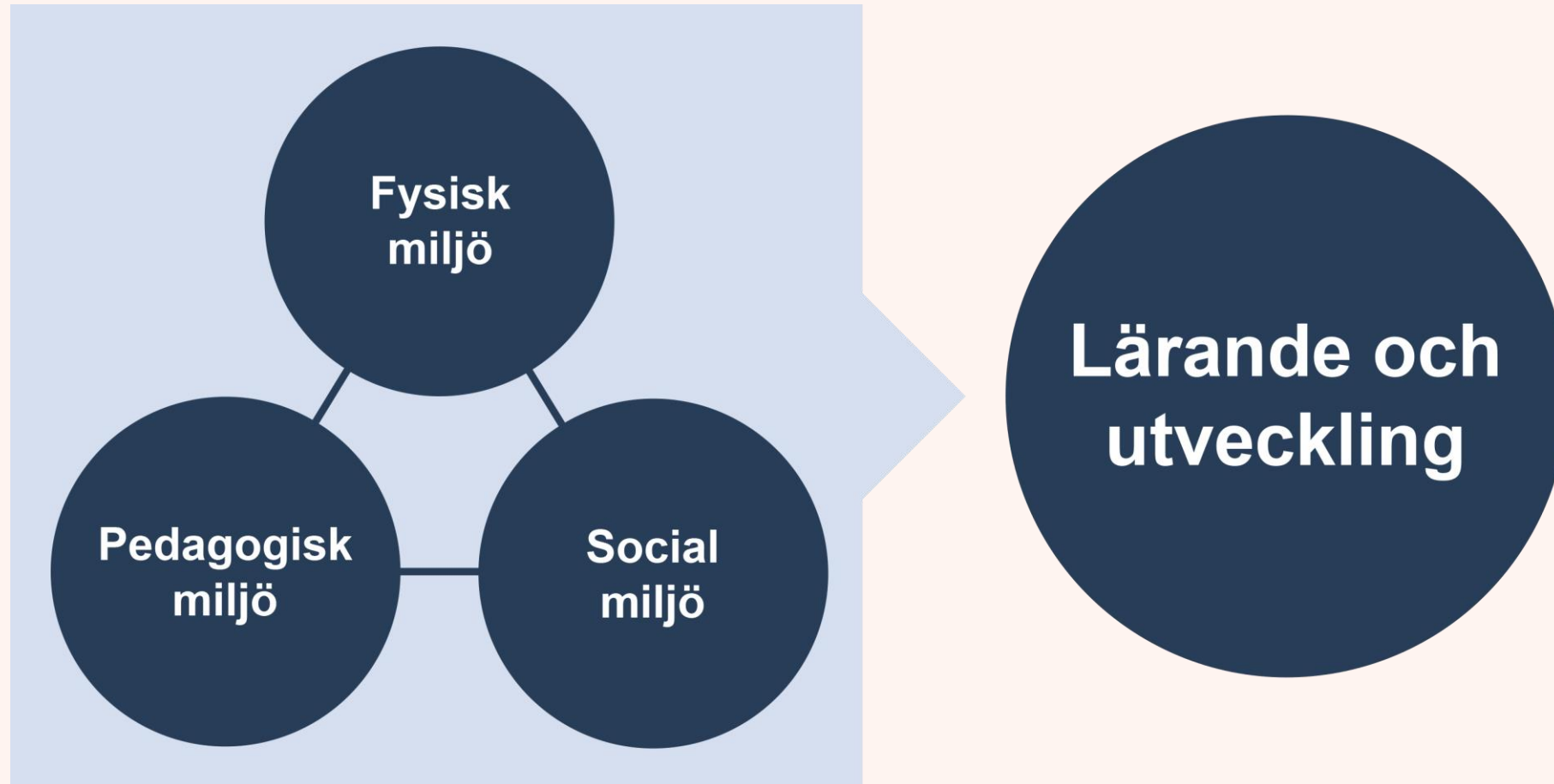
Syfte

Syftet med utredningen är att identifiera vilka pedagogiska insatser på skol-, grupp- och individnivå som möter elevens behov.

Frågeställning

Framkommer svårigheterna som generella läs- och skrivsvårigheter eller som dyslexi?

Kartläggning av förutsättningar i skolsituationen

Kartläggning av läs- och skrivfärdigheter

- Bokstavsigenkänning, fonem- grafemkoppling
- Fonologisk förmåga
- Avkodningsförmåga
- Läsförmåga
- Hörförståelse
- Begreppsförståelse
- Skrivförmåga

Sammanfattande bedömning

- Analys av skolsituationen samt resultatet av läs- och skrivtesterna.
- Slutsats – generella läs- och skrivsvårigheter eller dyslexi?
- Pedagogiska åtgärder på skol-, grupp och individnivå med utgångspunkt i elevens delaktighet.

Elevens delaktighet

- Aktivitetsobservationer
och utforskande samtal

[Delaktighet - ett arbetssätt
i skolan - SPSM Webbutiken](#)

Elevens rättigheter

... Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad

(SFS 2010:800)

Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör henne/honom.

(Barnkonventionen artikel 12,
UNICEF Sverige, 2018)

Döv eller nedsatt hörsel +

Dövblindhet, kombinerad
syn- och
hörselnedsättning +

Förvärvad hjärnskada +

Intellektuell funktionsned-
sättning +**Läs- och
skrivsvårigheter -****➔ Pedagogisk
utredning av läs- och
skrivsvårigheter**

Läs- och skrivträning

Konsekvenser för eleven

Litteraturlista

Länkar om läs- och
skrivsvårigheter

[Start](#) ➔ [Funktionsnedsättning](#) ➔ [Läs- och skrivsvårigheter](#)
➔ Pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter

Pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter

Här hittar du Specialpedagogiska skolmyndighetens mall för pedagogisk utredning av läs och skrivsvårigheter, samt fördjupad information och instruktioner till varje avsnitt i utredningsmaterialet.

Innehåll

- Specialpedagogiska skolmyndighetens utredningsmaterial
- Vad innebär en pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter?
- Kartläggning av skolsituationen och läs- och skrivefärdigheter
- Att välja kartlägnings- och utredningsmaterial
- Sammanfattande bedömning

Fråga en rådgivare

[Läs vanliga frågor och
svar eller ställ din fråga](#)

Elever som är döva eller har hörselnedsättning

Undervisar du elever som är döva eller har hörselnedsättning? Undervisar du på svenskt teckenspråk? Vi har ett [material om tvåspråkig teckenspråkig läs- och skrivutveckling för dig som undervisar elever från förskoleklass till årskurs 4](#).

Frågor och svar om

[Pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter \(spsm.se\)](https://spsm.se)

Kartläggning av elevens läs- och skrivfärdigheter

I en läs- och skrivutredning används ofta både normerade och kvalitativa (icke-normerade) tester. Normerade, standardiserade tester bedöms vanligtvis efter stanine-skalan och percentilskalan.

Stanine bedöms efter en niogradig skala där stanine 1 är det lägsta värdet och stanine 9 är det högsta värdet. Resultatet stanine 4-6 motsvarar medelvärde för åldern eller årskursen. Percentil bedöms enligt en 100-gradig skala. Om en elev har percentil 15 innebär det att 15 procent av eleverna inom en viss årskurs eller ålder får lägre resultat än eleven, medan 85 procent av eleverna får ett högre resultat.

Testmaterial i utredningen

Ange och beskriv vilka testmaterial som har använts i utredningen (normerade- och kvalitativa test).

Testresultat

Bokstavskunskap
Kunskap om bokstävernas namn, deras utseende och deras korresponderande ljud

Fonologisk förmåga
Fonemsyntes (sätta ihop språkljud till ett ord), fonemsegmentering (dela upp ordet i enskilda språkljud), fonemanalys (identifiera enskilda språkljud i ett ord)

Avkodningsförmåga
Fonologisk läsning (fonem-grafem-koppling), nonord, ortografisk (helords) avkodning

Läsförmåga
Läshastighet (ord per minut), läsflyt (intonation och rytm i läsningen), läsförståelse (elevens förståelse av läst text)

Hörförståelse

Begreppsförståelse

Månad	Åk F	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 4	Åk 5	Åk 6
Hösttermin							
Augusti	Lära-känna-samtal	Sv: H4 bokstavskännedom	Sv: H4	Sv: H4	Sv: H4	Ma: FAT test 4-6	Ma: För elever vi är osäkra på och nya elever: FAT test 6
September	Hur låter orden? Ma: FAT test 1	Sv: Hitta Språket (Skolverket)	Sv: Läsbedjor (Järf)	Sv: Läsbedjor (Järf) Rek Ma: FAT 4 (Järf)			
Oktober		Sv: Bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling (Skolverket)	Sv: Läsforståelse, "Vilken bild är rätt"	Sv: Läsforståelse, "Vilken bild är rätt"			
November							Sv: Np Muntligt
December	Ma: Hitta Materna (Skolverket)	Sv: Bedömningsstöd Sv (rek. Järf)	Ma: Bedömningsstöd Ma (rek. Järf)	Sv: Rek Bedömningsstöd Sv (Järf)	Ma: Bedömningsstöd Ma (rek. Järf)	Ma: FAT, Test 4 (för berörda elever)	Ma: Np
							Betyg
Vårtermin							
Januari		Sv: H4/ bokstavskännedom	Sv: H4	Sv: H4	Sv: H4	Sv: H4	Sv: H4
Februari	Utvecklingssamtal	Utvecklingssamtal	Utvecklingssamtal	Utvecklingssamtal	Utvecklingssamtal	Utvecklingssamtal	Utvecklingssamtal
Mars							Sv: Np
April	Omscreening t.ex. Bornholmsmodellen/ delar av Hitta språket Ma: Omscreening t.ex. Båå lådan/ delar av Hitta matematiken	Ma: FAT, Test 2	Ma: FAT, Test 3	Sv: Np	Ma: Np	Ma: FAT, Test 5	Ma: FAT, Test 5-6
Maj	Sv: Skolordstest Sv: Hur låter orden? / fonolek v.19-21 / H4/ Bokstavskännedom	Sv: Skolordstest	Sv: Skolordstest			Sv: Skolordstest	Sv: Skolordstest
	Ma: Muntliga uppgifter ht åk 1		Ma: v 19 Bedömningsstöd i taluppläsnings (Skolverket)	Sv: Skolordstest		Rek Ma: FAT 4 (Järf) omscreening låga resultat samma test	
	Ma: FAT, Test 1	Skriftligt omdöme	Skriftligt omdöme	Skriftligt omdöme	Skriftligt omdöme	Skriftligt omdöme	Betyg

	Åk 1	Åk2	Åk 3	Åk 4
	jan	sep	feb	maj
Namn:	H4	H4	H4	H4
Elev 1	34	44	55	62
Elev 2	11	20	30	41
Elev 3	19	30	44	51
Elev 4	20	29	50	59
Elev 5	15	27	34	45
Elev 9	25	52	80	86
Elev 6				
Elev 8	27	40	56	64
Elev 10	24	33	39	48
Elev 11	33	48	53	65
Elev 12	24	37	45	51
Elev 13				
Elev 14	21	35	46	55
Elev 15				
Elev 16			60	62
Elev 7	12	25	44	45
Elev 17				
Elev 18	33	51	77	86
Elev 19	49	71	84	90
Elev 20	48	51	75	83
Elev 21	66	85	97	100
Elev 22				
Elev 23	29	69	79	90
Elev 24	68	101	103	107
Elev 25	76	101	103	105

Åk 3

Minututmaningen

Popcornläsning

7000 min

Bio Brilljanten

9600 min

Glassbuffé

12800 min

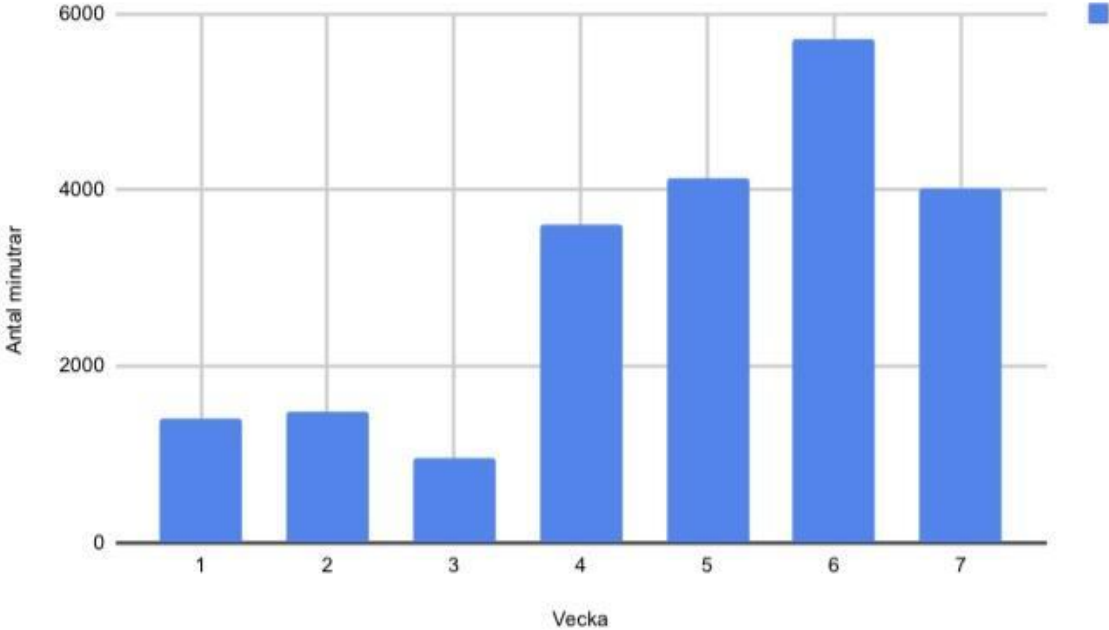
Heldagsutflykt med tåg

14400 min

Hemma						
Namn:				Vecka:		
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min	10 min
mån	tis	ons	tor	fre	lör	sön

Totalt lästa minuter per vecka

V	Antal minuter			
	Lästa min	Totalt	Snitt elev/vecka	Snitt elev/dag
1	1400	1400	48	7
2	1480	2880	51	7
3	960	3840	33	5
4	3600	7440	124	18
5	4140	11580	143	20
6	5700	17280	197	28
7	4020	21300	139	20

Elever som läser mycket är elever som blir goda läsare!

Åk 1	
jan	maj-23
H4	H4
0	4
11	15
12	16
7	24
15	24
17	26
16	33
19	41
19	28
Individuellt	

Åk 2	
jan	maj-23
H4	H4
13	24
11	26
20	26
13	36
20	37
27	44
15	46
31	48
liten grupp	

Åk 3	
mars-23	maj-23
V. Bild	V. Bild
1	1
1	1
1	1
1	2
1	2
2	2
2	2
1	3
3	3
2	4
2	4
2	4
4	4
4	4
2	5
2	5
3	5
3	5
3	5
4	5
4	5
4	5
4	5
5	5
2	6
6	8
5	8
klassnivå	

	Åk 1	Åk2			Åk 3		Åk 4				
	jan	sep	feb	maj	sep	jan	aug	jan	mars	april	maj
Namn:	H4	H4	H4	H4	H4	H4	H4	H4	H4	H4	H4
Elev 1	34	44	55	62	55	50	52	71	74	76	80
Elev 2	11	20	30	41	40	51	59	75	72	77	81
Elev 3	19	30	44	51	45	46	56	81	78	82	82
Elev 4	20	29	50		59	54	65	82	75	73	86
Elev 5	15	27	34	45	45	49	50	67	78	83	87
Elev 9	25	52	80	86	75	80	86	85	82	84	89
Elev 6							68	74	77	88	90
Elev 8	27	40	56	64	56	55	75	67	67	87	90
Elev 10	24	33	39	48	53	61	75	91	94	103	92
Elev 11	33	48	53	65	76	78	85	99	88	104	97
Elev 12	24	37	45	51	62	62	77	85	86	87	99
Elev 13							72	95	87	95	99
Elev 14	21	35	46	55	65	64	70	84	88	100	101
Elev 15							86	85	85	100	101
Elev 16					60	62	71	81	82	86	102
Elev 7	12	25	44	45	48	51	65	75	86	99	103
Elev 17							72	92	83	85	105
Elev 18	33	51	77	86	85	84	79	86	93	97	105
Elev 19	49	71	84	90	80	84	101	94	102	108	108
Elev 20	48	51	75	83	75	75	86	91	94	100	110
Elev 21	66	85	97	100	79	88	95	109	110	105	120
Elev 22							115	97	111	119	120
Elev 23	29	69	79	90	87	91	105	120	120	120	120
Elev 24	68	101	103	107	92	98	103	120	120	120	120
Elev 25	76	101	103	105	110	116	113	120	120	120	120

